

Tien vragen over de Slechtvalk

1. Vanwaar komt de naam Slechtvalk?

De Slechtvalk dankt zijn naam aan het feit dat hij zich bij het jagen met een duizelingwekkende snelheid op zijn prooi stort. Die is dan meestal op slag dood en werd dus afgemaakt ofwel "geslecht".

2. Waar leven er Slechtvalken?

De Slechtvalk is een echte wereldburger: hij komt op alle continenten voor, met uitzondering van Antarctica. Er worden tussen 18 en 20 ondersoorten onderscheiden, die van elkaar in grootte, borstkleur en vorm van de nekvlek verschillen. Elke soort is uitstekend aan zijn leefmilieu aangepast. Sommige nestelen in de Canadese toendra, maar overwinteren boven het evenaarswoud. Andere zijn thuis in de woestijnen van het Midden-Oosten of komen alleen voor in Australië of op de Falklandeilanden.

3. Hoe groot is een Slechtvalk?

Het mannetje en het wijfje zijn verschillend van grootte. Het mannetje is het kleinst. Hij is gemiddeld 40 cm lang van kop tot staart, zijn vleugelspanwijdte is 85 cm en hij weegt ongeveer 700 gram. Het vrouwtje is ongeveer 45 cm lang, heeft een vleugelspanwijdte van 115 cm en weegt gemiddeld 1 kg. De hier opgegeven maten zijn die van Slechtvalken die in België en omstreken nestelen. In Siberië en in Canada zijn ze groter. In Afrika bestaan er Slechtvalken die niet meer dan 350 gram wegen.

4. Hoe snel vliegt een Slechtvalk?

De Slechtvalk is de snelste vogel ter wereld. Wanneer hij horizontaal achter een prooi aanvliegt, haalt hij 100 km per uur. Maar wanneer hij zich van op grote hoogte op een prooi neerstort, gaat het duizelingwekkend snel: eventjes 400 km per uur!

Bovendien kan hij bij dergelijke snelheid een snelbewegende prooi onderscheppen. Deze krachttoer werd grondig onderzocht en het blijkt dat valken er ongelooflijk goed in slagen vliegbanen te berekenen.

Hoewel een Slechtvalk tot uitzonderlijke prestaties in staat is, mist hij toch vaak zijn prooi. Die is vaak immers ook een uitstekend vlieger. Waarschijnlijk mislukken acht op de tien pogingen.

5. Wat eet een Slechtvalk?

Een Slechtvalk lust elk warmbloedig dier dat vliegt. Zijn dieet bestaat dus uit vogels en vleermuizen die hij uit de lucht plukt. Slechts zelden vangt hij een vogel op de grond.

Hij is tegelijkertijd een opportunist en een specialist. Distelvinken, Wintertalingen of Roodhalsganzen: het is hem allemaal eender! Bij de kathedraal zijn er al 37 soorten prooien geteld. Als een bepaalde prooi veel voorkomt, dan zal de valk zich specialiseren en zijn jachttechniek op deze soort toespitsen. Hij kan zijn specialisatie aanpassen naargelang het jaargetijde en de talrijkheid van deze prooi.

Bijzonder typisch voor Slechtvalken is, dat ze als paar jagen. Terwijl een partner de prooi achtervolgt, loert de andere hoog in de lucht of op een hoogte (een rots of de toren van het Brusselse stadhuis). Op het juiste moment storten beide Slechtvalken zich op hun prooi.

6. Waarop lijkt het nest van de Slechtvalk?

Slechtvalken bouwen geen nest. Meestal nestelen ze hoog op een rotswand. Het mannetje kiest geduldig een overhangend uitsteeksel of de ingang van een grot. De plek moet beschut zijn tegen de regen en tegen twee- of vierpotige rovers. Sommige paren nestelen tientallen jaren op dezelfde plek. Het wijfje krabt met haar krachtige poten gewoon wat aarde en keitjes weg. Ze maakt ze een ondiepe holte, waarin ze haar eieren legt. En dat is het dan.

Steeds meer Slechtvalken zoeken een alternatief voor natuurlijke rotswanden: ze nestelen op hoge gebouwen (kathedralen, koeltorens, fabrieksschouwen, flatgebouwen). Dit is precies wat huiszwaluwen doen wanneer ze hun moddernest aanbouwen tegen een gevel in plaats van een rotswand.

Soms leggen Slechtvalken hun eieren in een oud kraaiennest, in een boom of zelfs op de grond, maar ze bouwen nooit een nest.

Met de camera's op de kathedraal kunnen we een wonderlijk gedrag observeren: nadat de jongen weggevlogen zijn komen de ouders vaak terug om de resten van prooien te verwijderen (beenderen, veren) en een nieuwe holte te graven. Zouden ze die plek voor het volgende jaar in gereedheid brengen?

7. Hoe verloopt de voortplantingscyclus van de Slechtvalk?

Slechtvalken zijn geslachtsrijp vanaf twee jaar. Uitzonderlijk heeft een mannetje van één jaar nakomelingen.

Het valkenpaar op de kathedraal begint vanaf februari te baltsen. Normaal legt het wijfje vier eieren in maart, maar bij uitzondering waren het er vijf in 2010. Ze legt één ei om de twee dagen en zodra ze er drie gelegd heeft, begint ze te broeden. Meestal broedt het wijfje, maar het mannetje lost haar regelmatig af, zodat ze zelf eten kan zoeken. Na een broedtijd van 32 dagen komen de eerste drie valkjes tegelijkertijd uit hun ei, 48 uur later is het laatste daar ook. Het wijfje geeft ze al vlug te eten; het mannetje brengt de voorraad aan. Vanaf de tiende dag laten de ouders hun jongen overdag steeds meer alleen in het nest, want ze gaan samen jagen. Tegen de derde week beginnen de veren van de jongen te groeien. Wanneer die ongeveer drie weken oud zijn, hebben ze een volledig verenkleed en beginnen ze rond het nest te scharrelen en uitbundig met hun vleugels te slaan. Zo oefenen ze hun spieren. Tijdens de zesde week vliegen ze uit: ze laten zich pardoos vallen!

8. Wat gebeurt er nadat de jongen uitgevlogen zijn?

De eerste dagen vliegen de valkjes vrij stuntelig. Soms vallen ze op de grond. Dan moeten ze gewoon naar boven op de toren gebracht worden, zodat ze het nog eens kunnen proberen.

Maar elke dag verbeteren ze hun vliegkunst. Ze zitten elkaar spelend achterna en grijpen elkaar vast. Ze leren ook samen met hun ouders jagen. Die laten dode prooien vallen, die de jongen in volle vlucht moeten vangen. Hun "opleiding" duurt enkele weken. Ondertussen krijgen ze nog steeds eten van hun ouders.

Na twee tot drie maanden zijn de jongen zelfstandig en trekken ze uit hun geboortegrond weg. Ze zwerven naar alle windstreken uit. Dit nomadenbestaan kan tot de volgende lente duren, maar ook tot jaren later. Ze moeten immers een plek vinden om te nestelen en zelf een voortplantingscyclus aan te vatten.

9. Zijn Slechtvalken trekvogels?

Ja en neen. De volwassen valken in België en omstreken zijn standvogels: ze blijven steeds in de buurt van het nestplaats. De jongen daarentegen trekken in alle richtingen op zoek naar een plek om te nestelen. Zo heeft een valk die in de lente van 2001 op de koeltoren van de centrale van Drogenbos het licht zag, een broedplek gevonden in Amsterdam. Een andere valk, die in 2004 op de kliffen van Freÿr geboren werd, nestelde tussen 2006 en 2009 in Nogent-sur-Seine (Frankrijk). En in Marche-les-Dames woont sinds 2003 een Slechtvalk die in 2002 in Lustin geboren is.

Daarentegen zijn Slechtvalken die nestelen in het noorden van Canada of Siberië ferme trekvogels. Ze overwinteren immers in Zuid-Amerika en Zuid-Afrika, waarmee ze elk jaar meer dan 20 000 km afleggen.

10. Hoe oud wordt een Slechtvalk?

Het leeftijdsrecord staat op naam van een in Zweden geringde valk. Toen ze door een auto aangereden werd, was ze 17 jaar en 4 maanden oud!

Het wijfje dat sinds 2006 op de kathedraal nestelt, is in april 2002 in Duitsland geboren. Ze is nu dus acht jaar.

Tussen 70% en 80 % van de jongen sterven tijdens de eerste winter: dit is een natuurlijke selectie. Met de jaren nemen hun kansen om oud te worden toe. Want oudere valken hebben natuurlijk meer ervaring: ze weten hoe ze in alle omstandigheden prooien kunnen vangen en ze vermijden hoogspanningslijnen en ruiten van hoge gebouwen.